

Onderwerp: PVE Nieuwe Kerk Delft
Commentaar op de Uitspraak van de Rechtbank in Den Haag,
Zaaknummer: SGR 15/3715

Door: Prof.dr. G.J.R. Maat, Hoogleraar em.
Leids Universitair Medisch Centrum

Datum: 17 maart 2016

Algemeen:

Dit PVE valt uiteen in twee deel-PVE's:

Bij het ene deel-PVE, dat voor kelder 2 (de grafkelder), is het belang van het bodemarchief in principe goed geregeld. De uiteengezetting van het nut en de noodzaak voor het aanleggen van deze kelder en het ontbreken van alternatieven wordt door ons onderschreven. Ook de financiering is adequaat.

Bij het andere deel-PVE, dat voor kelder 1 (de 'faciliteitenkelder'), hebben we principiële bezwaren. Hier wordt namelijk de omgekeerde aanpak toegepast. Er wordt uitgegaan van een tevoren vaststaand budget waarbinnen de zorg voor het bodemarchief moet worden verwezenlijkt. Het budget is echter zo laag dat de realisering onmogelijk is.

In het kort:

- de te onderzoeken 20% is met zekerheid niet representatief voor de Delftse sociaal-maatschappelijke diversiteit, en
 - de resterende 80% van het materiaalvolume aan menselijke resten wordt niet onderzocht.
- De argumentatie voor deze aanpak is niet steekhoudend, zie onze argumentatie hieronder.

Dit PVE is door de gemeente goedgekeurd. Daaruit kunnen we afleiden dat in geval van het ene deel-PVE, dat voor kelder 2 (de grafkelder), de gemeente het belang van het erfgoed onderschrijft, maar dat in het andere deel-PVE, dat voor kelder 1 (de faciliteitenkelder), er voor een totaal andere aanpak is gekozen, namelijk het aan de verstoorder overlaten hoeveel kosten hij bereid is te maken voor het 'veiligstellen' van het erfgoed. Hier wordt met twee maten gemeten.

Commentaar naar aanleiding van de hoofdstukken 5.3 en 5.4 van de uitspraak puntsgewijs:

5.3

Citaat uit de Uitspraak:

Voor kelder 1 is een plafondbedrag 300.000 beschikbaar minus civieltechnische kosten. Daarvan is 2/3 bestemd voor de begravingen.

Deze beslissing creëert een wanverhouding. Bij kelder 2 is volgens het PVE € 400.000 beschikbaar, geheel te besteden aan het onderzoek van de begravingen. Bij een oppervlak van 150 m² resulteert dit in een besteedbaar bedrag van ca. € 2.700 Euro per m².

Doorgerekend is het besteedbare bedrag voor onderzoek van de begravingen in de vele malen grotere kelder 1 (930 m²) ca. € 215 Euro per m²! Het kan niet anders of dit heeft een dramatisch kwaliteitsverlies tot gevolg. Sterker: gelet op de grootte van het te besteden bedrag voor kelder 1 betekent dit dat de graven buiten de kerk niet zullen worden onderzocht.

Citaat uit de Uitspraak:

Hiervan dienen minimaal 80 individuen te worden opgegraven. (Wanneer hiervan) geld overblijft bij/na onderzoek binnen de kerk dan (is dit) te besteden aan het 'ex situ veiligstellen van het bodemarchief buiten de kerk.

Er is voor gekozen om vooral het grafveld binnen de kerk te onderzoeken, omdat hiermee unieke informatie over de ontwikkeling van het kerkgebouw en het kerkterrein kan worden verkregen'

Doch, hoe zou een grafveld informatie kunnen verschaffen over de ontwikkeling van een kerkgebouw?

Citaat uit de Uitspraak:

*Er is voor gekozen om vooral het grafveld binnen de kerk te onderzoeken, omdat
percentueel (?) meer van het grafveld binnen de kerk verloren gaat dan buiten de kerk en er al (beperkte)archeologische informatie beschikbaar is van het grafveld buiten de kerk maar niet van het grafveld binnen de kerk...*

Met het 'percentueel meer verloren gaan binnen de kerk' wordt waarschijnlijk bedoelt het 'relatief meer verloren gaan'. Deze veronderstelling is een gis naar het te verwachten aantal begravingen. Doch een inhoudelijke afweging van het archeologisch erfgoed afkomstig uit de kerk met dat van buiten de kerk is appels met peren vergelijken omdat beide grafpopulaties een geheel verschillend socio-maatschappelijk achtergrond hebben. De informatie die in het huidige Uitspraak beschikbaar zou komen van de graven buiten de kerk is inderdaad beperkt zeker in verhouding tot het te verwachten grote aantal begravingen die bij een aanleg van kelder 1 zouden moeten verdwijnen.

Citaat uit de Uitspraak:

....de grafkelders (binnen de kerk) vormen met bijzettingen gesloten contexten die daardoor (ook) in (onderlinge) samenhang kunnen worden onderzocht, deze grafkelders met archief onderzoek kunnen worden gedateerd en aan families gekoppeld en tenslotte zoveel mogelijk overige begravingen binnen de kerk worden gedocumenteerd.....'

De grafkelders in de kerk bevatten de resten van de zeer welgestelde burgers. Het gaat dus om één socio-maatschappelijke bevolkingslaag. Identificeren van die individuen is natuurlijk "nice to know". Doch de iets minder welgestelden die ook in de kerk, maar dan niet in kelders, zijn bijgezet en al helemaal de mensenmassa uit de lagere en middenklasse die buiten de kerk ligt begraven blijven 'de facto' buiten beschouwing, omdat met een 'minimaal' op te graven 80 skeletten het merendeel van het budget zal zijn opgesoupeerd. Bovendien: door hergebruik van kelders in de kerk zullen de bijzettingen in die kelders vooral dateren uit de latere tijd van het grafveld. Er moet dus vooral verder/dieper gegraven worden naar de oudere graven die van vóór de stadsbrand dateren. Juist die begravingen kunnen veel bijdragen aan de kennis van de bewoners van Delft uit een periode waarvan de archieven letterlijk in rook zijn opgegaan.

5.4

Citaat uit de Uitspraak:

De gedachte achter de keuze voor het opgraven van slechts 10-20% van de stoffelijke resten.....Hoewel hiermee wellicht de verstoring van het bodemarchief niet volledig wordt verantwoord.....

Het onderzoeken van slechts 20% van de in situ begravingen betekent dat de resterende 80% en dus in feite als informatiebron verloren gaat. Inderdaad, dan is verstoring van het bodemarchief volledig niet verantwoord.

Het noemen van een percentage wekt de indruk dat hier een steekproef wordt genomen. Dat zou alleen zinvol zijn als het om een representatieve steekproef zou gaan. Dat is zeker niet het geval. Voor een representatieve steekproef moeten alle te verwachten groepen voldoende in de steekproef zijn opgenomen. Met de te verwachten socio-maatschappelijke welstandsverschillen is ten gevolge van de in de Uitspraak voorgestelde kleine en ruimtelijk eenzijdige steekproef hier geen proportionele vertegenwoordiging van de Delftenaren te bereiken. De laagste en grootste socio-maatschappelijke categorie, de minst draagkrachtigen die buiten de kerk begraven liggen, zijn dan zelfs helemaal niet in die 20% opgenomen.

Citaat uit de Uitspraak:

Een selectie vindt slechts plaats binnen het onderzoek naar het grafveld (in de kerk).

Juist doordat een selectie wordt gepropageerd uit de kerkbegravingen (uit de elite) en niet uit de maatschappelijke vertegenwoordigers van buiten de kerk (het plebs), zal de informatie uit deze allergrootste groep Delftenaren ontbreken.

Citaat uit de Uitspraak:

De niet onderzochte stoffelijke resten zullen worden herbegraven en kunnen eventueel later onderzocht worden.

De informatiewaarde van dat latere onderzoek zal zeer gering zijn. Het is niet voorstelbaars dat skeletten zodanig kunnen worden verzameld dat ze hun onderzoekswaarde behouden. De nu nog in anatomisch verband liggende skeletten en skeletdelen verliezen immers dat verband en de samenhang met de omgeving: de ligging in de kerk en de ligging in de verticale bodemopbouw. Zo zal de mogelijkheid voor datering door de stratigrafische ligging verloren gaan.

Uit ervaring betekent het lichten van skeletdelen uit het evenwicht van hun fysisch-chemische omgeving (vochtigheidsgraad, zuur-base evenwicht, mechanische druk waardoor zwakke delen nog bijeengehouden worden) dat na herbegraven en wederopgraving de collectie zodanig beschadigt dat verder onderzoek niet meer de moeite waard is.